

Cilt: 5, Sayı: 10, Temmuz 2017 / Volume: 5, Issue: 10, July 2017

**XVI. YÜZYILDA ALAIYE
(Nüfus ve Yerleşme)**

**Alaiye in the XVIth Centuries
(Population and Settlement)**

Züleyha Ustaoglu*

ÖZ

XVI. yüzyılda Alaiye sancağına bağlı kaza statüsünde bulunan Alaiye, Oba-bazarı, Alara, Çöngüre, Kise, Dim deresi, Nağlu, Mahmudlar nahiyelerinden oluşmaktaydı. Eski çağlardan beri yerleşim yeri olan ve Korakesion olarak adlandırılan yer, Bizans İmparatorluğu döneminde ise Kalonoros olarak zikredilmektedir. Nihayetinde Selçuklu Sultanı Alâeddin Keykubat'ın burayı fethetmesiyle Alaiye olarak anılmaya başlanmıştır. Osmanlı Devleti'nde ise sancak merkezi olan Alaiye kazasının yer aldığı 1501, 1530 ve 1555 tarihli üç tahrir defterleri bulunmaktadır. Çalışmamızda bu defterlerden faydalanarak kazanın nüfus ve yerleşim yapısı incelenmiştir. Özellikle kazanın yüzyıl boyunca nüfus artışının yerleşmeye etkisi açıklanmaya çalışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Alaiye, nüfus, yerleşme, tahrir, XVI. yüzyıl.

ABSTRACT

In the XVIth Centuries, Alaiye called a district was the combination of townships Oba-bazarı, Alara, Çöngüre, Kise, Dim Deresi, Nağlu and Mahmudlar. This region which has been used a settlement region and called Korakesion since prehistoric periods, was called Kalonoros during the Byzantine Empire. In the end, named Alaiye following conquest of Alaiddin Keykubat the king of Selçuklu. There were three tahrir registers dated 1501, 1530 and 1555 consisting of Alaiye which is the district center of Ottomant Empire. With this study, the structure of population

---

* Arş. Gör. Dr. Celal Bayar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü,
zuleyha.ustaoglu@cbu.tr

XVI. Yüzyılda Alaiye (Nüfus ve Yerleşme) / Züleyha Ustaoglu

Meydan mahalleleridir. 37-63 nefer aralığında ise 5 mahalle bulunmaktadır. Bu mahalleler; Eset Burcu, Orta, Gebran, Çabalar, Tophane mahalleridir. Kapu, Taşbozan ve Gül-i Aşiyân Kalaycıyan mahalleleri ise 63+ nefer bulunduran büyük mahalle konumundadır. Kazada kale içi yerleşmenin olması mahallelerin fiziki olarak büyümesine engel teşkil etmiştir. Bu sebepten buradaki mahalleler nüfus olarak daha fazla büyüme göstermiş olabilir.

Genel olarak bakıldığında mahallelerdeki nüfus büyüklüğü genel bir dağılım sergilemektedir. En fazla vergi nüfusu barındıran 83 nefer ile Gül-i Aşiyân Kalancıyan mahallesidir. Bu mahalle adından da anlaşıldığı üzere Ahi teşkilatın kendini göstermesi bakımından önemlidir. Sancağın kentsel vergi gelirleri ise Kal'a-ı Alaiye nahiyesinde kişi başına 24 akçe düşer iken, Oba-Bazarı nahiyesinde bu rakam 156 akçeye yükselmiştir. Oba-bazarı nahiyesinde kişi başına düşen vergi gelirinin fazla olması nahiyenin, boyahane ve yağhane gibi fazla gelir getiren işletmelere sahip olmasıdır.

Tablo 1: 1555 Tarihli Tahrirde Yer Alan Alaiye Kazasına Ait Şehir Nüfus Dağılımı

Nahiyeler	Mahalle Adı	Neferan		Muaf
		Müslim	Cayr.i	
Kal'a-ı Alaiye	Eset Burcu	50	0	1
	Kapu	77	0	5
	Pir-i Fani n.d. Orta	58	0	2
	Taşbozan	71	0	2
	Tophane	47	0	1
	Gebran	0	37	0
Oba-Bazarı	Baykuş deresi	9	0	0
	Çabalar	53	0	0
	Çömlekciyan	15	0	0
	Gül-i Aşiyân	83	0	2
	Meydan	24	0	0
	Pınarbaşı	45	0	1
	Toplam	532	37	14

XVI. Yüzyılda Alaiye (Nüfus ve Yerleşme) / Züleyha Ustaoglu

Kal'a-ı	0	2105	0	70	0	322	0	157	0	244
Karasenir	0	308	0	4	0	120	0	54	0	36
Toplam	5623	7246	653	184	134 1	320 5	91	137 0	312 2	2211

Konar-Göçer Nüfus

Osmanlı Devleti'nde Kızılırmak'tan başlayarak İçel'i de içine alan bölgeye "Rumeli" denilmekteydi. Sözü edilen bu bölgede, XVII. yüzyıldan önce gelen konar-göçer gruplara "Yörük" daha sonra gelenlere ise "Türkmen" olarak adlandırılmıştır (Gündüz, 2007, s.32). Yörük kelimesi ise yürü-mek mastarından türetilmiş olup; yürüyen, sefere koşan, çadır haklı, bir yerde devamlı iskân etmeyen göçebe anlamına gelmektedir (İnalçık, 1986; Sümer, 1952, s.518; Gökbilgin, 1957, s.1; Çetintürk, 1943, s.107). Kanunnamelerde ise belli bir toprağı olmayan konar-göçer şeklinde geçmektedir (Akgündüz, 2006, s.159). İl ve ulus adı altında yer alan konar-göçerlerin boy, aşiret, cemaat, oymak, mahalle, oba olarak bölümleri bulunmaktadır. Boy beyi ve Kethüda tarafından idare edilen konar-göçerleri Osmanlı Devleti vergilendirmek ve kontrol altında tutmak için yaşam durumlarını göz önünde bulundurarak hususi ve mali bir idare teşkilatı kullanmıştır (Orhonlu, 1987, s.14; Halaçoğlu, 1988, s.18) Buna göre; Türkmenler has reayası, Yörükler ise timar ve has reayası olarak ayrılmışlardır.

Alaiye sancağına ait 1501 tarihli tahrir defterinde Bağçe cemaati Oba-bazarı nahiyesine kayıt edilmiştir (BOA, TD, nr.990, s.6). Cemaatte; 6 mücerred, 3 çift, 6 bennak, 27 nimçift olmak üzere 42 nefer kayıtlıdır. 1501 tarihli defterde başka bir kayıt ise Yörügân cemaati kayıtlıdır (BOA, TD, nr.990). Adı geçen cemaatte 80 hane, 1 imam ve 1 muhassıl ile 83 nefer bulunmaktaydı. Manavgat nahiyesinde ise aynı cemaatin 493 hane, 20 mücerred, 12 imam, 3 muhassıl, 1 kethüda ve 1 şeyh olmak üzere 530 nefer kaydı vardı (BOA, TD, nr.990, s.2-3). Yörügân cemaati Dim deresi nahiyesinde ise cemaat-ı müteferrika şeklinde kayıtlıdır (BOA, TD, nr.990, s.20-21). Cemaat Oba-bazarı, Kise ve Mahmudlar nahiyesinde bulunmaktadır. Defterde; "cemaat-ı müteferrika-ı der karye-i Oba ve Kise ve Mahmudlar mütemekkin şod budent" notu düşülmüştür (BOA, TD, nr.990, s.20).

1530 tarihli tahrir defterinde (BOA, TD, nr.166, s.613-626), Sevinç Hacı cemaati (BOA, TD, nr.166, s.626) 56 hane, 16 mücerred, 1 kara, 1 dai olarak kayıtlara geçmiştir. Ziftciyan cemaati, Torbalıtaş köyünde 23 hane, 2 kara bulundurunken, Kızılca şehri köyünde 23 hane, 2 kara, 1 muhassıl, Harim deresi köyünde, 83 hane, 11 kara, kaza-ı Küre'de 83 hane, 2 kara, 1 dai bulundurmaktaydı (BOA, TD, nr.166, s.614). Bağçe cemaatinin Omar köyünde 44 hane 2 mücerred kaydı vardır. Girliye köyünde, Bayır cemaatine mensup, 150 hane, 9 mücerred, aynı karyede Orhan cemaati ise 49 hane, 7 mücerred, 1 şeyh bulunmaktaydı. Poşi cemaatinde ise 78 hane, 1 mücerred, 1 şeyh ve 1 kara yer almaktaydı.

XVI. Yüzyılda Alaiye (Nüfus ve Yerleşme) / Züleyha Ustaoglu

gebran nüfusuna rastlanılmıştır (KKA, TD. nr.172, vrk.4b-5a). Kale içi yerleşme görülen kazada gebran mahallesi, kale içinde korunaklı bölgede konumlanmıştır.

1501 tarihli tahrirde, Girenif nahiyesinde, 15 nefer gebran kayıt edilmiştir. Bu neferler; 3 bennak, 12 nim çiftten oluşmuş ve Balavirsun köyünde yaşamaktadır (BOA, TD, nr.990, s.96). Köyün tamamı gebran kayıt edilmiştir. Kise nahiyesinde bulunan 76 gebran neferden 16'sı mücerred, 21'i bennak, 39'u nim çifttir. Adı geçen nahiyeye ait gebran köyü 1555'de 38 nefer gebran barındırmaktaydı. Bu neferlerden 23'ü bennak, 2'si çift ve 13'ü nimifttir. Köyde her iki tahrirde de müslim ve gayr-i müslim nüfus beraber yaşamaktaydı. Mahmudlar nahiyesine ait 1501 tarihli tahrir defterinde yer alan kayda göre Güderli ve Sarcinos köyleri ile birlikte kayıt edilmiştir. Ayrıca kayıtlara göre, Sarcinos köyünde 18 nefer gebran yaşamaktaydı. Bunların 3'ü mücerred, 6'sı bennak ve 9'u nimifttir. Murt nahiyesine kayıtlı Sülles köyü ise 48 gebran nüfus barındırmaktadır. Bu neferlerden 4'ü mücerred, 5'i bennak ve 38'i nimçift olarak kayıtlara geçmiştir. Aynı tarihte Oba-bazarı nahiyesine 12 nefer gebran kayıt edilmiştir. Bunlardan 9'u nimçift, 2'si bennak ve 1 nefer mücerredir. Girliye köyüne kayıtlı olan gebran nüfus Müslüman nüfusla birlikte yaşamaktaydı. 1555 tarihli tahrirde ise Nağlu ve Dimderesi nahiyelerinde ilk defa kayda geçen gebran nüfusa rastlanılmıştır. Nağlu nahiyesinde gebran köyü 9 nefer bulundurmakla beraber bunlardan 2'si bennak, 5'i nimçift ve 2 nefer belirsizdir. Dimderesi nahiyesinde ise Kızılaşehir köyünde müslim nüfusla birlikte yaşayan gebran nefer sayısı 1 bennak, 4 nimçift olmak üzere toplamda 5'tir. Sanağa ait tahrir kayıtlarına baktığımızda Oba-bazarı ve Dimderesi nahiyesinde gebran nüfusun Müslüman nüfusla birlikte yaşadığı görölmektedir. Ayrıca bazı nahiyelerde ilk tahrirde yer alan gebran nüfus son tahrirde görölmemektedir. Bu durum idari sınırlar arasındaki değişiklikten kaynaklandığı şeklinde yorumlanabileceği gibi, gebran nüfusun bölgeyi terk etmiş olabileceğini de akıllara getirmektedir.

Vergiden Muaf Nüfus

Osmanlı Devleti sahip olduğu nüfusu belli başlı faktörlere göre sınıflandırarak yönetme yoluna gitmiştir. Bu sınıflandırma yapılırken tebaanın yaşam tarzları, yaşadığı yerlerin niteliği göz önünde bulundurulmuştur. Yaşam tarzının yerleşik mi, konar-göçer mi, yaşadığı yerin şehir ya da köy olmasına göre sınıflandırılmıştır. Kanunnamelerde ise, Osmanlı toplumu "*askeriler*" ve "*reaya*" olmak üzere iki farklı sınıf şeklinde adlandırılmıştır. Bu durum, "*yönetenler*" ve "*yönetilenler*" şeklinde de ifade edilebilir. İki grubu birbirinden ayıran en önemli özellik ise yönetenlerin vergiden muaf olması, yönetilenlerin ise vergi yükümlülüğünün bulunmasıydı (Yücel, 1974, s.662).

Osmanlı Devleti bünyesinde alınan vergiler incelendiğinde, devlet yönetiminin her vergiyi her kesimden almadığı bunlar arasında da bir düzenlemeye gittiği görölmektedir. Örneğin, yönetilenlerden bazıları avarız, raiyyet rüsumu ve şer'i vergilerden muaf tutulmuştur. Bununla birlikte, hem *avarız-ı divaniyye* (Barkan,1942, s.13; Salihlioğlu, 1991, s.108) hem de *raiyyet rüsumundan* muaf olan kesimler de olmuştur. Bunlar; kadı, naib, imam, hatib, müezzin, müderris, kapıkulu ve sipahilerdi. Derbetnci (Orhonlu, 1990) doğancı, tuzcu ve eltükü (İnalçık, 1982, s.110) gibi özel gruplar da bazen *raiyyet* bazen de *avarız* vergilerinden muaf idiler

XVI. Yüzyılda Alaiye (Nüfus ve Yerleşme) / Züleyha Ustaoglu

Muhassıl	0	0	0	0	0	5	1
Medr-i tımar	0	1	0	0	0	0	0
A'ma	4	0	1	0	0	2	2
Pir-i fani	9	0	0	4	1	12	3
Derviş	0	0	0	0	0	0	1
Ulema	0	0	0	0	0	0	1
Meremmetçi	0	0	0	0	0	0	7
Ma'lul	0	0	0	0	0	0	1
Molla	1	0	0	0	0	0	0
Sipahi(zade)	9	0	4	0	1	6	18
Şeyh	0	0	0	0	0	1	0
Kethüda	0	0	0	0	0	1	0
Ma'lul	0	0	0	4	0	2	0
Kadı(zade)	2	0	0	0	0	1	0
Mecnun	0	0	0	0	0	1	0
Sülehadan	2	0	2	0	0	0	0
Toplam	30	3	13	10	2	36	36

Yerleşme

“Beşeri coğrafya” tanımını birçok coğrafyacı bilim adamı farklı şekilde tanımlamıştır. En geniş anlamada beşeri coğrafya; İnsan faaliyetlerin değiştirilmiş ve değiştirilmekte olan kültürel yeryüzünü inceleyen bilim dalı şeklinde söylenebilir. Beşeri coğrafya, nüfus coğrafyası, yerleşme coğrafyası, siyasi coğrafya, tarihi ve tıbbi coğrafya gibi araştırma alanlarını incelemektedir (Doğanay, 1995, s.4). Bu alanlardan yerleşme coğrafyası bizim tezimi ilgilendiren alandır. “Yerleşme” dar anlamda oturlan ve barınılan yer, geniş anlamda yararlanma ve ekonomik faaliyetlerde bulunma yeri olarak açıklanabilir. Yerleşmeler şekil olarak üçe ayrılır;

XVI. Yüzyılda Alaiye (Nüfus ve Yerleşme) / Züleyha Ustaoglu

çok ticaret ürününün nakli yapılmıştır. Örneğin; Mısır'a kereste ihracatı yapıldığı bilinmektedir.

Ekonomik hayatın canlanması ile paralel olarak Selçuklular devrinde Alaiye'nin yerleşim olarak da geliştiği görülmektedir. Şehrin en önemli yerleşim özelliklerinden biri “*kale içi yerleşim*”dir (Kucur, 2009, s.284). Dönemin müelliflerinden İbn-i Bibi şehri ve kale içi yerleşimi şu sözlerle tasvir eder: “*Deniz kenarında olan şehir kışın insanlara mutluluk verdiğini, sahilinde taş bulunmayan şehrin Antalya kadar olmasa da toprağının değerli olduğunu söyler. Sarp bir kayanın üzerine yapılan Kalonoros kalesinin etrafı geçit vermeyen hisar ve hendekler ile çevrelenmiştir. Kaleye çıkan yollar dik olduğu kadar ormanlarla kaplanmıştı. Ayrıca kaleye çıkıldığında dağa göre geniş bir düzlük karşılar, düzenli ve çok güzel bir şehir kuruludur bu kalenin içindeki düzlükte*” (Öztürk, 1996, s.190).

Alaiye kazası için incelediğimiz üç defterden sadece 1555 tarihli mufassal defterde mahalle kaydı bulunmaktadır. XVI. yüzyılda Alaiye kazası dokuz nahiyeye ayrılmıştır. Bu nahiyelerden sadece ikisinde mahalle kaydına rastlanmıştır.

Bunlardan ilki; Kal'a-ı Alaiye nahiyesi olup, bu nahiyeye altı mahalleye sahiptir. Bunlar; Esed Burcu, Gebran, Kapu, Pir-i Fani (n.d Orta), Taşbozan, Tophane mahalleleridir. Kale içi yerleşme görülen kazada Kapu mahallesi 77 nefer ile en fazla nüfus barındıran mahalle konumundadır. Defterde bir adet gayrimüslimlerin yaşadığı Gebran mahallesi bulunur. Kalenin belli başlı bölümlerinin mahalle adı olarak kullanıldığı görülmektedir. Örneğin; Orta mahalle, kalenin orta bölümünde; Tophane mahallesi kalenin tophane kısmında; Kapu mahallesi de kale kapısı civarında bulunmaktadır.

Mahalle kaydı olan ikinci nahiyeye ise; Oba-bazarı'dır. Bu nahiyede kayıtlı altı mahalle bulunmaktadır. Bunlar; Baykuş Deresi, Çabalar, Çölmekçiyân, Gül-ü Aşiyân Kalaycıyân, Meydan, Pınarbaşı mahalleleridir. Baykuş Deresi, Meydan, Pınarbaşı Mahalleleri coğrafi durum ve yer aldıkları fiziki çevre ile alakalı adlandırılmıştır. Çölmekçiyân ve Gül-î Aşiyân Kalaycıyân mahallelerin adları ise yine Ahi teşkilatının, mahalleler üzerindeki etkisi yönünden dikkat çekicidir.

Tablo 4: 1555 Tarihli Tahrir Defterlerine Göre Alaiye Kazası Mahalleleri

Nahiyeye	Mahalle Adı	Vergi Nüfusu (hane)	
		Müslim	Gayr-i Müslim
Kal'a-ı Alaiye	Esed Burcu	50	-
	Kapu	77	-
	Pir-i Fani n.d. Orta	58	-
	Taş Bozan	71	-
	Tophane	47	-

Oba-Bazarı Nahiyesi

Alaiye merkez kazasının altında Dim deresinin hemen üzerinde verimli bir ovada bulunan nahiyeye 1501'de nahiyeye bağlı biri gebran olmak üzere sekiz adet köy kayıtlara geçmiştir. Bunlar; Oba-Bazarı, Alaca bağçe, Has Bağçe, Bağcı, Günegiz, Kızılca Kışla ve Balaban ve Girliye köyleridir. Girliye köyü 281 müslim ve 12 hane gayr-i müslim nüfus barındıran köy konumundadır. 1555 tarihli defterde ise sadece Alaca Bağçe, Has Bağçe, Kızılca Kışla Köyleri kayıt edilmiş, Oba-bazarı köyü şehir merkezi olmuş ve mahallelere ayrılmıştır. Son defterde Girliye köyü ve gebran kaydı bulunmamaktadır. Adı geçen köyün ilk tahrirde 19340 akçelik hasılı bulunmaktadır. Son tahrirde ise köy sayısı azalmış ve bunlar içinden en fazla nefer barındıran köy ise 30 hane ile Has Bağçe köyüdür.

Mahmudlar Nahiyesi

Akdeniz'e kıyısı bulunan ve Dim deresinin altında olan nahiyeye ait ilk tahrirde on iki köy kayıtlara geçmiştir (BOA, TD, nr.990, s.77-89). Bunlar; Güderdi, Sarcinos, Kitre, Kiçiros, Kargucak, Mahmudlar, Eli Kesik, Karaliler, Depe Yakası, Bucak, Kızılca şehir, Badem Ağacı daha sonra 1555 tarihli defterde Mahmudlar nahiyesine ait on sekiz köy bulunmaktadır. Köyler; Sidre, Kıllu, Kızıl Kilise, Kübcü Sınru, Kabakalu, Baladı, İnsan Fakih, Yalular, At Otlak, Göri, Kızılca Köy, Hotalar, Göderdi, Sarcinos, Kitre, Kiçiros, Kargacuk ve Göni'dir. Nahiyede yüzyıl boyunca sadece 6 adet köy varlığını devam ettirmiştir. Diğer köyler Depe Yakası, Eli Kesik, Kızılca gibi başka nahiyeye dahil olmuş olabilir. Buna ek olarak, nahiyeye ait gebran kaydı bulunmamaktadır.

Nağlu Nahiyesi

Nahiyeye Batı Torosların eteklerinde Akdeniz sahillerine uzanan bir bölgede kurulması açısından önem arz etmektedir. 1501 tarihli defter Beden, Baranyalu, Gelmez, Şarabse, Kızılca, Karaköy, Ekizce, Şimadiye, Bedester, Gödene köyleri olmak üzere on adet köy kayıtlara geçmiştir. 1555 tarihli defterde ise köy sayısında yüzde yüzlük bir artış meydana gelmiş ve sayı 20 olmuştur. Ancak bu köylerden hepsi yeni kurulmamış Mahmudlar nahiyelerden buraya kayıt edilmiştir. Gebran mahallesi bunlardan biridir. Sınırı bulunan Oba-bazarı nahiyesindeki gebran köyünün, Nağlu nahiyesine dâhil edildiği düşünülmektedir. Gerliye, Kızılağaç, Ishak Fakihler, Yanyalar, Gebran, Beden, Baranyalu, Tavşan Alanı, Salur, Malat Eli Kesik, Seferlik, Şarabsa, Bedester, Karaköy, Şimdiye, Çöndük, Baladan, Depe Kayası, Semer, Kızılca, Ekizce, Girenez, Aydolun, Ali Salad Torbalı Taş, Urımtaş, Mandıras köyleri son tahrirde yer almıştır. Nüfus bakımından en kalabalık köy olarak 1501 tarihli sayımda Şarabsa 79 nefer ile kayıtlara geçmiş bu durum 1555 tarihli tahrirde de değişmemiştir. Şarabsa 171 nefer ile en kalabalık köy olmayı sürdürmüştür. Son tahrirde bir mezraa kaydının (KKA, TD, nr.172, vrk.37b) olması köyün bize Torosların eteklerinde kurulmuş olabileceği ihtimalini düşündürmektedir. Bu sebepten buraların yaşama müsait olması fazla nüfuslanmasının en önemli sebebidir.

Murt-Gireniş-Karacalar Nahiyeleri

1501 tarihli defterde yer alan adı geçen nahiyelere daha sonraki tahrirlerde rastlanmamıştır. Murt, Gireniş, Karacalar nahiyelere ait köyler, 1555 tarihli defterde geçen Akseki ve Manavgat kazalarına kayıt edildiği gibi, Alaiye kazasındaki nahiyelere ait köyler arasında da dağılmış olmaktadır. 1501 tarihli defterde Murt nahiyesine ait köyler; Menapor, Eftiye, Murt, Süllas, Minval, Karadere'dir. Süllas köyünde yer alan 56 haneden 38 hanesi gebran olarak kayıtlarda yer almıştır. Minval Köyünde ise 58 haneden 10 tanesi gebran hanedir. Gireniş nahiyesinde ise adı geçen defterde Malan, Şemdiki, Dekraniş, Rundaş, Turbali, Belavirsun, İncir Kırı, Mavros, Alicalar, Aydolın köyleri bulunmaktaydı (BOA, TD, nr.990, s.91-103). Nahiyeye ait gebran kaydı yoktur. Karacalar nahiyesinde ise Çonka, Çayköy, Yacalar, Davudlar, Dökeler, Ak sanık avlan, Karacalar, Çuları ve Uzunlar köyleri kayıtlıdır (BOA, TD, nr.990,s.103-109). Köylerde gebran kaydı bulunmamaktadır.

SONUÇ

Alaiye, bölgesi ilk çağlardan günümüze kadar gelen çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Bölge 1071 Malazgirt savaşına müteakip başlayan Türk akınlarıyla sonra Anadolu Selçuklu sultanı Alaeddin Keykubad zamanında Alaiye, Türklerin eline geçmiştir. İlk iskân izleri de yine bu fetih döneminde başlamış, bölgede dolaşan Türkmen aşiretlerin katkısıyla Osmanlı hâkimiyeti döneminde devam etmiştir. Bu husus kazadaki köy ve mezraa sahalarının Türkçe ad taşımalarından bellidir.

Her ne kadar Selçuklu ve Beylikler döneminde nüfusun gelişimi hakkında yeterli verilere sahip değil isek de; Osmanlı hâkimiyetinde iken kazanın nüfusundaki belirgin artış ve değişimleri takip etmek mümkün olmaktadır. Buna göre XVI. yüzyıl boyunca Alaiye kazasında şehir nüfusunda artışlar görülmektedir. Bu doğrultuda hem şehirleri meydana getiren mahalle sayılarında artış olmuş hem de şehir fiziki olarak büyümüş ve gelişmiştir. Alaiye kazasında 1555 tarihli tahrirde 3 adet küçük, 5 adet orta ve 4 adet büyük mahallesi bulunmaktadır.

XVI. yüzyıl boyunca Alaiye kazasında köy sayılarında artış görülmektedir. Bu artış nüfusun artması ile doğru orantılı olduğu kadar, bu artışın konar-göçer Türkmen grupların yerleşik hayata geçmesi ile de alakalıdır. Alaiye kazasında yüzyıl boyunca köy sayısı; 1501 tarihli tahrirde 10 nahiye 116 köy kayıtlara geçmiş, 1555 tarihli tahrirde ise 11 nahiye 79 köy kayıtlara geçmiştir. Köy sayısındaki düşüş kanın ait olduğu sancakta kaza sayısının artması ve bazı köylerin buraya dâhil olması şeklinde açıklanabilir.

XVI. yüzyılda Alaiye kazası yerleşme ve nüfus yapılarına baktığımızda bölgede yoğun olarak yer alan konar-göçer Türkmen grupların etkin rol aldığını görmekteyiz. Sözü edilen yüzyılın ortalarından itibaren kullandıkları mezraaları köye dönüştürmek suretiyle yerleşik hayata geçerek buraları iskâna açtıkları görülmektedir. Kazada iskâna açılan yerlerin adlarına baktığımızda Türkçe adlar olduğunu görmemiz bunu kanıtlamaktadır.

XVI. Yüzyılda Alaiye (Nüfus ve Yerleşme) / Züleyha Ustaoglu

- Gündüz T., (2007), *Anadoluda Türkmen Aşiretleri*, İstanbul, Yeditepe Yay..
- Halaçoğlu, Y., (1988), *XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun İskan Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi*, Ankara.
- .....(2003), “XIV- XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı”, Ankara.
- İnalçık H., (1986) *Yürüks Their Origins, Expansion and Economic Rolei Oriental Carpetand Textile Studies*, London.
- ....., (2000), *Osmanlı İmparatorluğunun Ekonomik ve Sosyal Tarihi*, C. 1 (1300-1600), İstanbul, Eren Yay.,
- ....., (1982) “Rice Cultivationand Çeltikçi-reaya in The Ottoman Empire” *Turcica*, S. XIV, s.110.
- Kanunnameler*, C.II, s.159.
- Koç, Y., (1989), “XV. Yüzyılda Bir Osmanlı Sancağı'nın İskân ve Nüfus Yapısı”, Ankara: TTK yay.
- Konyalı İ., H., (1946), *Alanya Tarihi*, İstanbul.
- Kucur S., (2009), “Selçuklular” Maddesi, *DİA*, C.36, s.284.
- Kütükoğlu, M., (2010), *XVI. Asırda Çeşme Kazasının sosyal ve İktisadi Yapısı*, Ankara: TTK Yay.,
- Orhonlu, C. (1987), *Osmanlı İmparatorluğu'nda Aşiretlerin İskanı*, İstanbul.
- ....., (1990), *Osmanlı İmparatorluğun'da Derbend Teşkilat*, İstanbul: Eren Yay.,
- Öz, M., (1991), “Tahrir Defterlerin Osmanlı Tarih Araştırmalarında Kullanılması Hakkında Bazı Düşünceler” *Vakıflar Dergisi*, XXII, Ankara.
- Öztürk, M., (Çev.) (1996), İbn Bibi: *El-Evamiü'l Alaiye Fi'l-Umuri'l-Alaiye (Selçukname)*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- Salihlioğlu, H., “Avarız” maddesi *DİA*, C. IV. s. 108-109, İstanbul.
- Sümer F., (1952), XVI. Asırda Anadolu, Suriye ve Irak'ta Yaşayan, Türk Aşiretlerine Umumi Bir Bakış, *İFM*, , C.XI., s. 518. İstanbul.
- Tandoğan A., (1994) *Türkiye Nüfusu*, Trabzon: Kıyı Kitabevi Ltd. Şti.
- Tunçbilek N., (1986), *Türkiye'de Yerleşmenin Evrimi*, İstanbul: İst. Üni. Yay.,
- Varlık M. Ç., (1980), *XVI. Yüzyılda Kütahya Sancağı*, Erzurum.
- Yaşantı, A.S., (Çev.) (2014), *İbn-i Battuta Seyahatnamesi*, İstanbul: YKY.
- Yücel Y., (1974), *Osmanlı İmparatorluğunda Desantralizasyon*, *Bellekten* C.XXXVIII, (nr.152) s.662, Ankara.